

University of Groningen

The path of most resistance

van Breen, Jolien Anne

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
van Breen, J. A. (2017). *The path of most resistance: How groups cope with implicit social identity threat*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Nederlandse
Samenvatting
[Dutch summary]

Nederlandse Samenvatting

In een wereld die gekenmerkt wordt door sociale ongelijkheid, is het behoren tot sociale groepen niet altijd positief. Terwijl sommige groepen relatief bevoorrecht zijn, worden andere groepen achtergesteld en benadeeld. Achtergestelde groepen worden geconfronteerd met armoede, beperkte toegang tot onderwijs, en lagere levensverwachtingen (Creed et al., 2012; Pickett & Wilkinson, 2010; Siegrist & Marmot, 2004; Wilkinson & Pickett, 2008). Voorbeelden van achtergestelde groepen in onze eigen maatschappij zijn bijna alle etnische minderheden (Williams & Mohammed, 2009), vrouwen (Swim et al., 2001), religieuze minderheden (Strabac & Listhaug, 2008), de LGBTQI-gemeenschap (Herek, 2007), werklozen (Cozzarelli et al., 2001), lager-opgeleiden (Kuppens et al., 2017), daklozen (Cikara et al., 2010), mensen met psychiatrische diagnoses (Corrigan & Watson, 2002), mensen die zwaarlijvig zijn (Crandall, 1994) en ouderen (T. D. Nelson, 2004). Ook al verschillen de precieze sociale omstandigheden van deze groepen, wat hen verenigt is het feit dat leden van deze groepen op maatschappelijk niveau worden beschouwd als minderwaardig ten opzichte van leden van bevoorrechte groepen. Dit soort sociale devaluatie komt onder andere tot uitdrukking door middel van vooroordelen en discriminatie (Crocker & Quinn, 2000; Major & Schmader, 2001). Recente data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2016) laat bijvoorbeeld zien dat kinderen met identieke testresultaten door hun leraren als minder intelligent worden beschouwd wanneer zij afkomstig zijn uit een arbeidersmilieu dan wanneer zij uit de middenklasse komen.

Wanneer iemand tot een groep behoort die door de maatschappij als minderwaardig beschouwd wordt, kan dit een bedreigende ervaring zijn. Hoe leden van achtergestelde groepen omgaan met zulke bedreigingen van hun sociale identiteit is de centrale vraag die ten grondslag ligt aan vele theorieën van intergroepsrelaties. Cruciaal voor dit proefschrift is het feit dat identiteitsbedreigingen kunnen ontstaan als gevolg van heel subtiele signalen, en zelfs onderbewust kunnen plaatsvinden (Barreto et al., 2010; Kray et al., 2001). Hoe leden van achtergestelde groepen omgaan met zulke impliciete bedreigingen van hun sociale identiteit is een kwestie die binnen bestaande theorieën tot dusverre geen aandacht heeft gekregen. Dit proefschrift behandelt dit onderwerp, en richt zich specifiek op de mogelijkheid dat men zich kan *verzetten* tegen bedreigingen van sociale identiteit, ook als die op onderbewust niveau plaatsvinden.

Uit onderzoek is gebleken dat sociale devaluatie van achtergestelde

groepen in Westerse samenlevingen steeds subtieler wordt (Pearson et al., 2009; Swim et al., 1995). Veranderingen in sociale normen betekenen bijvoorbeeld dat het tegenwoordig als onacceptabel gezien wordt om vooroordelen expliciet te uiten. Toch betekent dit niet dat de onderliggende processen ook verdwijnen. Onderzoek laat zien dat de processen die bijdragen aan sociale devaluatie en discriminatie, zoals stereotypering, kunnen plaatsvinden op onderbewust niveau (Blair, 2002; Cañadas et al., 2013; Devine, 1989). Dat wil zeggen dat gedrag en cognitie significant bevooroordeeld kunnen zijn, zonder dat de “dader” of het slachtoffer zich daarvan bewust zijn. Dit heeft tot gevolg dat leden van achtergestelde groepen, die het slachtoffer zijn van deze processen, bedreigingen van hun sociale identiteit ervaren zonder dat zij zich daar bewust van zijn. Een vrouw die over het hoofd gezien wordt voor een promotie op het werk, maar door haar burensgecomplimenteerd wordt met de opvoeding van haar kinderen, zal dit wellicht op expliciet niveau niet als stereotyperend ervaren. Toch kunnen zulke ervaringen op onderbewust niveau informatie overbrengen over haar geschiktheid voor bepaalde sociale rollen, in overeenstemming met sociale stereotypen.

Gelukkig heeft veel onderzoek aangetoond dat leden van achtergestelde groepen weerbaar zijn, en verschillende strategieën tot hun beschikking hebben om zich te verzetten tegen bedreigingen van hun sociale identiteit (Ellemers et al., 2002; Leach & Livingstone, 2015; Major & Eliezer, 2011). Zo kunnen leden van achtergestelde groepen gebruik maken van *social creativity* door bedreigende informatie op positieve manier te herinterpreteren (bijv. “we zijn misschien arm, maar wel gelukkig”, Glick & Fiske, 2001; Kay & Jost, 2003; Becker et al., 2012). Op deze manier kunnen leden van achtergestelde groepen een positief beeld van hun sociale groep behouden. Wanneer bedreiging van sociale identiteit onderbewust plaatsvindt, echter, lijken de mogelijkheden voor verzet en weerbaarheid af te nemen. Impliciete bedreigingen van sociale identiteit zijn moeilijker te herkennen en moeilijker om direct aan te pakken, en onderzoek suggereert dat dit weerbaarheid ondermijnt (Kray et al., 2001; Major et al., 2003). Er is bewijs dat blootstelling aan impliciete stereotypen leidt tot conformiteit in plaats van verzet (Chen & Bargh, 1997; Kray et al., 2001). Met andere woorden, eerder onderzoek suggereert dat weerbaarheid tegen identiteitsbedreiging maar tot op zekere hoogte mogelijk is: zodra de bedreiging subtieler of zelfs impliciet is, wordt weerbaarheid verminderd.

In dit proefschrift onderzoeken wij de hypothese dat leden van achterg-

estelde groepen zich toch kunnen verzetten tegen onderbewuste identiteitsbedreigingen. Deze centrale hypothese komt voort uit onderzoek dat heeft aangetoond dat impliciete cognitie meer geavanceerd is dan tot nu toe werd aangenomen. Eerder werd gedacht dat impliciete informatie waargenomen werd, maar dat actieve interpretatie en evaluatie beperkt is. In de laatste jaren is er echter steeds meer bewijs dat processen zoals motivatie een grote invloed hebben op de verwerking van, en reacties op, impliciete informatie (Glaser & Knowles, 2008; Moskowitz & Li, 2011). Zulke bevindingen suggereren dan leden van achtergestelde groepen op actieve, doelgerichte wijze kunnen omgaan met impliciete bedreigingen van hun sociale identiteit. Zo bezien kan verzet tegen impliciete identiteitsbedreiging vergeleken worden met weerbaarheid in het lichamenlijk immuunsysteem, dat ziekte voorkomt zonder noodzaak voor bewuste gewaarwording (vanDellen et al., 2011). Door te bestuderen of men zich kan verzetten tegen impliciete identiteitsbedreigingen willen wij meer inzicht krijgen in weerbaarheid onder leden van achtergestelde groepen, wanneer zij geconfronteerd worden met subtiele signalen van minderwaardigheid, vooroordelen en stereotypering.

Samenvatting van bevindingen.

In vijf empirische hoofdstukken willen wij aantonen dat verzet tegen impliciete identiteitsbedreiging niet alleen mogelijk is, maar genuanceerd, en daarmee laten zien dat leden van achtergestelde groepen weerbaarder zijn dan tot nu toe werd aangenomen. Wij testen dit idee in de context van genderidentiteit (Hoofdstukken 2, 3, 4), nationale identiteit (Hoofdstuk 5), en regionale identiteit (Hoofdstuk 6).

Als inleiding op de centrale vraag of vrouwen zich kunnen verzetten tegen impliciete bedreigingen van genderidentiteit (Hoofdstukken 3 en 4) onderzoekt Hoofdstuk 2 hoe vrouwen denken over hun lidmaatschap in de sociale groep “vrouwen”. We zijn specifiek geïnteresseerd in de factoren die voorspellen in hoeverre vrouwen van mening zijn dat hun groep op maatschappelijk niveau achtergesteld en als minderwaardig beschouwd wordt. De resultaten laten zien dat zowel feministische identiteit, als identificatie met vrouwen in het algemeen hierin een rol spelen. In de volgende hoofdstukken richten wij ons op de vraag hoe vrouwen reageren als zij geconfronteerd worden met *impliciete* signalen van devaluatie. Resultaten laten zien dat verzet tegen zulke impliciete identiteitsbedreiging inderdaad mogelijk is. Verzet tegen impliciete identiteitsbedreiging verschillende vormen kan aannemen, zoals meer positieve benadering van de eigen groep (*ingroup favouritism*)

of meer negatieve benadering van de andere groep (*outgroup derogation*). Dit wil zeggen dat, wanneer men geconfronteerd wordt met impliciete informatie die het positieve beeld van de groep bedreigt, men probeert de positieve groepsidentiteit te verdedigen door positievere associaties te maken met hun eigen groep, maar ook op meer indirecte wijze door negatievere associaties te maken met de *out-group*. Naast zulke evaluatieve reacties kan verzet tegen impliciete identiteitsbedreiging kan ook door gedrag naar voren komen. Zo liet Hoofdstuk 3 zien dat vrouwen die blootgesteld worden aan impliciete identiteitsbedreiging door middel van stereotypen, zich hiertegen kunnen verzetten door zich meer in te spannen in contra-stereotypische domeinen. Met andere woorden: impliciete identiteitsbedreiging door stereotypen motiveert hen om beter hun best te doen in contra-stereotypische domeinen, en zo stereotypen te weerleggen. In lijn met de bevindingen van Hoofdstuk 2 lieten Hoofdstukken 3 en 4 zien dat zulk verzet tegen impliciete identiteitsbedreiging afhankelijk is van identificatie met feministen en met vrouwen in het algemeen: verzet kwam alleen voor onder vrouwen die zich sterk identificeren met feministen, maar niet met vrouwen in het algemeen (een groep die wij hier "*distinctive feminists*" noemen).

Hoofdstuk 5 repliceert de bevindingen van Hoofdstukken 3 en 4 in de context van nationale identiteit. Spaanse proefpersonen verzetten zich tegen impliciete bedreiging van hun nationale identiteit door middel van *ingroup favoritism* en *outgroup derogation*. Het laatste hoofdstuk (Hoofdstuk 6), geeft een eerste indicatie van de rol van chronische bekendheid met de bedreigende context als randvoorwaarde voor verzet tegen impliciete identiteitsbedreiging. Met andere woorden: wanneer men vaker wordt blootgesteld aan identiteitsbedreiging en chronisch bekend raakt deze ervaring, ontwikkelt zich een bepaalde weerbaarheid, die ervoor zorgt dat men zich kan verzetten wanneer zij geconfronteerd worden met impliciete vormen van die bedreiging.

Conclusie.

Het voornaamste doel van dit proefschrift was te onderzoeken of leden van achtergestelde groepen zich kunnen verzetten tegen bedreigingen van hun sociale identiteit die op impliciet niveau plaatsvinden. Gedurende de laatste decennia is het steeds verder duidelijk geworden dat veel sociale processen belangrijke impliciete componenten hebben (Bargh et al., 2001; Blair, 2002; Devine, 1989). Toch is men pas recentelijk begonnen te bestuderen of (en hoe) bestaande theorieën van sociale relaties ook op impliciet niveau toe- pasbaar zijn (Lemus et al., 2013; Kray et al., 2001; Ramos et al., 2015). Van

bijzonder belang voor dit proefschrift is het feit dat het tot voor kort leek alsof leden van achtergestelde groepen zich niet kunnen verzetten tegen identiteitsbedreigingen die op onderbewust niveau plaatsvinden, en in plaats daarvan gedwongen worden hun achtergestelde positie te accepteren (Barreto et al., 2010; Kray et al., 2001). In dit proefschrift hebben wij aangetoond dat verzet tegen onderbewuste identiteitsbedreiging toch mogelijk is, en dat zulk verzet verschillende vormen kan aannemen. De bevindingen van dit proefschrift ondersteunen theorieën van intergroepsrelaties die beargumen-teren dat leden van achtergestelde groepen hun achtergestelde positie kunnen aanvechten om uiteindelijk sociale verandering te bewerkstelligen. Onze bevindingen bieden ondersteuning voor *Social Identity Theory* (Tajfel & Turner, 1979; Spears et al., 2001; Ellemers et al., 2002) in het bijzonder, aangezien ze aantonen dat verzet tegen impliciete devaluatie kan voortkomen uit identiteits-overwegingen. Zo vormt dit proefschrift een belangrijke stap in het toepassen van *Social Identity Theory* in het impliciete domein. Door aan te tonen dat men zich kan verzetten tegen impliciete identiteitsbedreigingen, toont dit proefschrift bovendien aan dat leden van achtergestelde groepen weerbaarder zijn dan tot nu toe werd gedacht.

Nederlandse Samenvatting

